

Utrzymuje się olbrzymia skala ubóstwa

2 lutego 2016

Główny Urząd Statystyczny przedstawił dane dotyczące różnych kryteriów ubóstwa w Polsce. W 2014 roku w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego (tzn. poniżej poziomu minimum egzystencji) żyło 7,4% osób, czyli tyle samo co rok wcześniej i o 0,6 punktu procentowego więcej niż dwa lata temu. Jeszcze w 2008 r. poniżej minimum egzystencji żyło 5,6% osób, czyli w ciągu 5 lat nastąpił wzrost liczby ubogich o około 700 tys. osób. Obecnie około 2,8 mln osób w Polsce żyje w skrajnej nędzy.

Ubóstwem skrajnym zagrożone są najczęściej gospodarstwa domowe, w których żyją osoby bezrobotne. W 2014 r. wśród gospodarstw domowych, w skład których wchodziła przynajmniej jedna osoba bezrobotna, stopa ubóstwa skrajnego wynosiła prawie 15%. W gospodarstwach domowych, w których bezrobotne były przynajmniej dwie osoby, stopa ubóstwa skrajnego wynosiła ok. 33%.

Wśród rencistów stopa bezwzględnego ubóstwa wynosiła 12,5%, wśród rolników – 12,1%, pracowników – 6,5%, emerytów – 5,8%, pracujących na własny rachunek – 4,1%.

Istotnym elementem warunkującym zagrożenie ubóstwem jest wykształcenie. Im wyższe wykształcenie, tym mniejsze jest ryzyko życia poniżej minimum egzystencji. Wśród gospodarstw domowych, w których głowa gospodarstwa domowego uzyskała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne, odsetek osób ubogich wyniósł 18,2%. W gospodarstwach domowych, w których głowa gospodarstwa posiadała wykształcenie zasadnicze zawodowe – 10,1%, średnie – 4,7%, a wyższe zaledwie 0,9%.

Grupe bardzo zagrożoną ubóstwem skrajnym stanowiły rodziny wielodzietne. W 2014 r. poniżej minimum egzystencji żyło 11,2%

w gospodarstwach małżeństw z 3 dzieci oraz 26,9% osób w gospodarstwach małżeństw z 4 i większą liczbą dzieci. W gospodarstwach domowych z 2 dzieci stopa ubóstwa wynosiła 4,5%, z jednym dzieckiem 2,7%, a bez dzieci na utrzymaniu 1,8%. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym dla matki lub ojca z dziećmi na utrzymaniu wyniósł 5,6%.

W Polsce często ubóstwem ekonomicznym zagrożeni są ludzie młodzi, w tym dzieci. W ubiegłym roku wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym wśród dzieci i młodzieży do lat 18 wyniósł 10,3%. W grupie 18-64 lata stopa ubóstwa bezwzględnego wynosiła 7,0%, a wśród osób 65+ 4,3%.

Obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym zwiększa ryzyko zagrożenia ubóstwem. Stopa ubóstwa skrajnego wśród osób w gospodarstwach domowych z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną wyniosła ok. 11%, a w gospodarstwach domowych z przynajmniej jednym dzieckiem do lat 16 posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności ok. 15%. Odsetek osób zagrożonych ubóstwem w gospodarstwach domowych bez osób niepełnosprawnych kształtował się w ubiegłym roku na poziomie 6,5%.

Zagrożenie ubóstwem w znacznie większym stopniu dotyczy mieszkańców wsi niż ośrodków miejskich. W 2014 r. w skrajnym ubóstwie żyło 4,6% mieszkańców miast (od ok. 1% w największych miastach do 8,5% w miastach poniżej 20 tys. mieszkańców). Na wsi odsetek osób żyjących poniżej minimum egzystencji wyniósł 11,8%.

Stopień ubóstwa różni się też w zależności od województwa. Największe odsetki osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej minimum egzystencji zaobserwowano w województwie warmińsko-mazurskim – 14,8% oraz świętokrzyskim – 12,2%. Najmniejsza stopa ubóstwa występowała w województwie śląskim – 4,7% i mazowieckim – 5,2%.

GUS przedstawił również dane dotyczące ubóstwa relatywnego i

ustawowego. W 2014 r. w gospodarstwach domowych, w których wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych, żyło 16,2% osób (tyle samo co w 2013 roku).

Poniżej ustawowej granicy ubóstwa, czyli poniżej progu interwencji socjalnej żyło w 2014 r. 12,2% osób (o 0,6 pkt proc. mniej niż rok wcześniej, ale o 5,0 pkt proc. więcej niż w 2012 roku).

Z badania budżetów gospodarstw domowych wynika, że w 2014 roku 43,4% osób w gospodarstwach domowych żyło poniżej granicy minimum socjalnego, traktowanego jako granica „minimalnie godziwego standardu życia”. W 2013 r. takich osób było 44,7%. Odsetek osób poniżej minimum socjalnego żyjących w miastach wyniósł 34,5%, a na wsi 57,1%.

W 2014 r. wśród gospodarstw domowych, w skład których wchodziła przynajmniej jedna osoba bezrobotna, w sferze niedostatku żyło ok. 70% osób. W najtrudniejszej sytuacji znajdowały się gospodarstwa domowe, dla których głównym źródłem utrzymania były świadczenia społeczne inne niż renty i emerytury (ok. 80% osób w sferze niedostatku). Znacznie wyższe od średniej krajowej odsetki osób żyjących w sferze niedostatku odnotowano także wśród gospodarstw rolników (ok. 62%) oraz gospodarstw rencistów i pracowników na stanowiskach robotniczych (po ok. 57%).

Jednym z najważniejszych czynników różnicujących zasięg sfery niedostatku jest wykształcenie. W 2014 r. w gospodarstwach domowych, których głowa gospodarstwa legitymowała się wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym, w sferze niedostatku żyło ok. 68% osób, a w gospodarstwach domowych, w których głowa gospodarstwa miała wykształcenie wyższe – ok. 16%. Częściej niż przeciętnie w sferze niedostatku żyją gospodarstwa z osobami niepełnosprawnymi (ok. 54% w gospodarstwach z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną prawnie, w tym ok. 56% z niepełnosprawnym dzieckiem do lat

16). W gospodarstwach domowych bez osób niepełnosprawnych poniżej granicy sfery niedostatku żyło ok. 40% osób.

W 2014 r. niedostatkiem ekonomicznym częściej dotknięci byli ludzie młodzi, w tym dzieci. W gospodarstwach domowych o wydatkach niższych od minimum socjalnego żyło ok. 52% dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia. W 2014 r. w sferze niedostatku żyło ok. 57% osób w gospodarstwach małżeństw z 3 dziećmi oraz ok. 79% osób w gospodarstwach małżeństw z 4 lub większą liczbą dzieci na utrzymaniu.

Jednym z podstawowych wskaźników wykorzystywanych przez Eurostat do badania ubóstwa jest wskaźnik pogłębionej deprivacji materialnej. Wskaźnik ten bazuje na deklaracjach respondentów, którzy określają, czy w ich gospodarstwach domowych występują sytuacje, gdy ze względów finansowych nie są w stanie zaspokoić wybranych podstawowych potrzeb. W latach 2008-2014 nastąpiło zmniejszenie tego wskaźnika z ok. 18% do nieco ponad 10%.

W ciągu ostatnich kilku lat nie zmieniły się natomiast inne czynniki badane przez Eurostat wartości, czyli wskaźnik ubóstwa relatywnego (próg 60% mediany ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji) oraz wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy w gospodarstwie domowym (odsetek osób w wieku 0-59 lat będących członkami gospodarstw domowych, w których osoby dorosłe w wieku 18-59 lat przepracowały w roku poprzedzającym badanie mniej niż 20% ich potencjalnego pełnego czasu pracy). Obydwa te wskaźniki w latach 2008-2014 kształtowały się na podobnym poziomie. Stopa ubóstwa relatywnego wynosiła w tym okresie ok. 17%, a wskaźnik bardzo niskiej intensywności pracy ok. 7-8%.

Autorstwo: Piotr Szumlewicz

Źródło: Lewica.pl